

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**«НАУКОВЕ СЬОГОДЕННЯ:
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2019 року

Наукове сьогодення: теоретико-прикладні дослідження та перспективи.
Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 травня 2019 року / За ред. Л.М.Донченко, І.А. Арсененко, В.Д. Гапотія, С.І. Пачева, Л.А. Прохорової, О.М. Ситника. – Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. – 250 с.

Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Погляд редакційної колегії збірника не завжди співпадає з позицією авторів опублікованих матеріалів. Автори повністю відповідають за стилістику, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

© Автори статей, 2019.

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019.

З М І С Т

РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЯ.....	7
<i>Донченко Л.М., Зав'ялова Т.В.</i> Формування педагогічних умінь студентів природничо-географічних факультетів з екологічного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах	8
<i>Іванова В.М., Сугоняк Я.В.</i> Сучасний стан економічного потенціалу та основні проблемні питання соціально-економічного розвитку Мелітопольського району	15
<i>Іванова В. М., Шелудько О. М.</i> Навчальна практика з геології як умова формування екологічної компетентності майбутніх вчителів географії	20
<i>Кондратенко А. І., Сапун Т. О.</i> Формування дослідницької компетенції слухачів Малої академії наук в секції географії	23
<i>Костиця Ю.В.</i> Сучасні геологічні екзогенні процеси на території Херсонської області	27
<i>Левада О.М., Наход М.В.</i> Сучасний геоекологічний стан географічного середовища в м. Миколаїв	31
<i>Левада О.М., Неволько Д.М.</i> Техногенез і геодинаміка як фактори впливу на геологічне середовище м. Дніпро	35
<i>Левада О.М., Заєць О.С.</i> Сучасний стан поверхневих вод Нижньосірогозького району Херсонської області	40
<i>Левада О.М., Григоренко М.В.</i> Рівень освіти як складова індексу розвитку людського потенціалу країни	45
<i>Левада О.М., Оболенська Д.Г.</i> Соціальна інфраструктура сільської місцевості як складова формування регіонального ринку праці	49
<i>Непша О.В., Балабатько Н. В.</i> Антропогенна трансформація сільськогосподарських земель Херсонської області	52
<i>Непша О.В., Лемішко Р. Ю.</i> Вплив харчової промисловості на стан атмосферного повітря у Запорізькій області	55
<i>Непша О.В., Шамрицька Т. М.</i> Національний природний парк «Меотида»: історія створення, структура, сучасний стан	59
<i>Немчин С. Є., Сажнев М. Л.</i> Загальна характеристика В'язівського природно-	

сільськогосподарського району Запорізької області	64
<i>Прохорова Л.А.</i> Екологічна освіта в шкільному курсі географії	69
<i>Сердюк А. М., Антоненко В. А., Василюк Л. А., Чорнобай В. В.</i> Формування екологічної культури учнів в шкільному курсі географії	74
<i>Тамбовцев Г. В., Пушкарьов О. М.</i> Основні демографічні показники в Херсонській області	77
<i>Тамбовцев Г.В., Непша О.В., Сакун М.М.</i> Водозахисні заходи від несприятливого впливу сільського господарства на водні об'єкти (на прикладі басейну річки Молочна)	81
<i>Хмура О. О., Сажнев М. Л.</i> Сучасний стан водокористування та водовідведення у Запорізькій області	86
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ	91
<i>Александров Д. В.</i> Проблема концептуалізації етнічності: філософський аналіз	92
<i>Волобуєв М. І.</i> Українська лікєро-горілчана справа у роки акцизної системи контролю виробництва та обігу алкогольної продукції у Російській імперії 1863–1894 рр.	97
<i>Дідаєва О. В.</i> Морські походи запорозьких козаків	101
<i>Ігнатченко В. І.</i> Одеські німці: історіографія дослідження	106
<i>Крупенко В. В.</i> Динаміка чисельності населення міста Генічеська у XIX–XX ст.	111
<i>Пачев С. І., Самонін Б. В.</i> Розвиток важкої промисловості Запорізької області у період семирічки (1959-1965)	114
<i>Пачев С. І., Оліфер В. С.</i> Оборона Мелітопольщини у вересні – на початку жовтня 1941 року	118
<i>Полякова Л.І., Суглобова В.</i> Джерельна та історіографічна база дослідження проблеми становлення органів державної влади в незалежній Україні	122
<i>Поправко О. В., Троїцька О. М., Троїцька Т. С.</i> Event-технології в культурно-освітньому просторі вищої школи: потенційність й перспективи реалізації ...	128
<i>Россолов О. А.</i> «Шістдесятники» – нове покоління літературно-творчої	

інтелігенції	132
<i>Філіппова І. І.</i> Поняття «повсякденність» у сучасній історичній науці	137
<i>Шкода Ю. І.</i> Римо-католицькі громади півдня України в дореволюційний період	141
РОЗДІЛ III. ПРАВО	144
<i>Гапотій В. Д.</i> Теоретико-правові новації викладання курсу інформаційного права у ВНЗ України	145
<i>Задорожня Є. Д., Попенко Я. В.</i> Територіальні громади у системі суб'єктів цивільного права	154
<i>Закалічна В. О., Попенко Я. В.</i> Поняття та елементи права власності подружжя	157
<i>Круть Х. С., Попенко Я. В.</i> Класифікація позовів у цивільних справах, що виникають із страхових правовідносин	162
<i>Куліда О. О.</i> Етичне виховання в системі професійної підготовки майбутніх юристів	167
<i>Линник О. С., Мінкова О. Г.</i> Функції та принципи експертизи проектів нормативно-правових актів в Україні	170
<i>Малюгіна І. П., Попенко Я. В.</i> Поняття, зміст та форми захисту авторського права в законодавстві України	173
<i>Сьомова Т. О., Попенко Я. В.</i> Особливості спадкування окремих видів спадщини	178
РОЗДІЛ IV. ТУРИЗМ	182
<i>Арсененко І. А., Донченко Л. М., Варава Є. О.</i> Сучасні аспекти розвитку культурного туризму в Запорізькій області	183
<i>Арсененко І. А., Донченко Л. М., Донець І. А.</i> Проблеми розвитку туристсько-екскурсійного обслуговування в Запорізькій області	187
<i>Арсененко І. А., Донченко Л. М., Бондаренко А. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку релігійного туризму в Україні	190
<i>Арсененко І. А., Донець І. А., Комісарова Н. О., Марченко І. В.</i> Географічні напрями організації екологічного туризму в Україні	193
<i>Арсененко І. А., Кириєнко Ц. В., Кальченко Є. В., Гуцалюк Є. О.</i> Туристсько-	

екскурсійне підприємство як суб'єкт господарської діяльності індустрії туризму в Україні	196
<i>Арсененко І. А., Донченко Л. М., Кириєнко Ц. В. Галатенко Ю. О.</i> Розвиток культурно-пізнавального туризму в Слов'янському районі Донецької області	199
<i>Байтеряков О. З. Мельник Д. С.</i> Підходи до оцінки туристичних історико-культурних ресурсів	202
<i>Бобровська О. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку замкового туризму в Україні та світі	206
<i>Донець І. А., Арсененко І. А. Тригуб М. М.</i> Організація екологічного туризму на природоохоронних територіях	210
<i>Донець І. А., Арсененко І. А., Хомотюк Д. М.</i> Пріоритетні напрями удосконалення розвитку малих підприємств сільського зеленого туризму в Запорізькій області	214
<i>Рибальченко Н. П.</i> Дослідження нових шляхів державного регулювання туристичної галузі як складової соціально-економічного розвитку України ...	217
<i>Топалова О. І, Івахненко А. І., Нікіфорова А. А.</i> Історія розвитку транспортних послуг: світовий вимір	221
<i>Хрущ Ю. М., Григоренко М.</i> Сучасний стан розвитку екологічного туризму на території Запорізької області	228
<i>Хрущ Ю. М., Панченко А. Ю., Ковальчук А.</i> Особливості розвитку фольклорного туризму в Україні	231
РОЗДІЛ V. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА.....	234
<i>Котова О. В., Столяр О. А.</i> Волейбол як засіб розвитку фізичних якостей учнів	235
<i>Непша О. В., Бессараб В. А.</i> Формування здорового способу життя учнівської молоді в Україні	238
<i>Челебієв І. С.-І.</i> Зміст і методика проведення занять з фізичної культури на розвиток швидкості засобами вправ тхеквондо	242
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	245

УДК 911.2:631.434 (477.64)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА В'ЯЗІВСЬКОГО ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

студент магістратури спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

Немчин С.Є.

к.геогр.н., доцент Сажнев М.Л.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

В'язівський природно-сільськогосподарський район (0303032303) займає південно-східну частину Донецько-Дніпровського округу. До нього входять землі Більмацького, Пологівського, Розівського, Чернігівського, південної частини Гуляйпільського, північних частин Бердянського, Приморського та східної частини Оріхівського адміністративних районів. Загальна площа його становить Загальна площа В'язівського району становить 633,3 тис. га, із них рілля – 471,0 тис. га, багаторічні насадження – 11,4, сіножаті – 6,6, пасовища – 89,4 тис. га. [1; 5,с.187]

Геоморфологічно ПСГР розташований у межах Приазовської височини, що виділяється як плато. Його поверхня значною мірою повторює рельєф докембрійського фундаменту. Височина складена докембрійськими породами (гнейси, мігматити, граніти, ніфелінові сієніти), має абсолютні відмітки 200-300 м [10,с.25]. Ці породи виходять на денну поверхню в долинах річок, балках, на вододілах й утворюють своєрідні «кам'яні могили» (г. Бельмак-Могила, 326 м). Підняті частини докембрійського фундаменту вкриті антропогеновими лесовими породами. їхня потужність різна – від 1-3 до 20-25 м. На схилах поширені продукти вивітрювання кристалічних порід – каоліни, каолінізовані піски. Приазовська височина має загальну субширотну протяжність і є вододілом між лівобережними притоками Дніпра та річками, що впадають в Азовське море. Вододільна лінія проходить від витоків річки Токмак через населені пункти Комиш Зорю-Розівку. Ця вододільна лінія зміщена на північний край височини, тому її південний і північний спади

характеризуються чітко вираженою асиметрією. Довжина північного спаду від вододільної лінії до лінії виходів кристалічних порід – 3-5 км. Довжина південного спаду – 20-25 км [5,7,8; 9,с.143].

Будова поверхні північного та південного спадів Приазовської височини має суттєві відмінності, пов'язані з різною інтенсивністю розвитку ерозійних процесів. Глибина базису ерозії південного спаду становить близько 300 м. Базисом ерозії є Азовське море. Глибина місцевого базису ерозії північного спаду менша на 20-50 м. У зв'язку з різними глибинами і віддаленістю від місцевих базисів ерозії ступінь еродованості поверхні південного й північного спадів неоднаковий. На південному спаді кристалічний фундамент набагато більше експонований, у всіх межиріччях виступають скелясті «кам'яні могили», антропогенний покрив переважно представлений тільки продуктами вивітрювання кристалічних порід. «Кам'яні могили» піднімаються над навколишньою місцевістю на 75-100 м. Долини річок південного спаду глибше врізані, іноді являють собою каньйони із скелястими крутосхилами. Акумулятивні тераси мають незначний розвиток і в рельєфі виражені слабо. Заплави річок вузькі [5; 6,с.95-100].

Північний спад височини, незважаючи на велику крутість, характеризується розвитком потужних елювіально-делювіальних шлейфів, кристалічні породи відслонюються тільки у долинах річок. Останні менш глибокі, їхні схили більш пологі й терасовані. Потужність алювію терас значна [9,с.143].

Приазовська височина розчленована багатьма долинами і балками, густота долинно-балкової мережі – 0,6-0,8 км/км². Річки належать до трьох басейнів: Дніпра (Янчур, Гайчур, Суха Кінська, Мокра Кінська, Кам'янка), Молочної (Токмак, Курушан, Юшанли, Бегим-Чокрак), Азовського моря (Кільтиччя, Берда, Обитічна). Густота річкової мережі становить пересічно 0,3 км/км² [8,с.169].

Ґрунтові води у центральній частині ПСГР приурочені до нижньо-

верхньочетвертинних лесовидних суглинків, у східній та західній частинах – до докембрійських кристалічних порід і гідравлічно пов'язаних із ними еолово-делювіальних нижньо-верхньочетвертинних лесоподібних суглинків. Глибина залягання ґрунтових вод – 5-14 м, мінералізація – 3-5 г/л. [4,с.59-62]

Кліматичні умови району характеризуються такими показниками. Середньомісячні температури січня коливаються в межах – 4-5,5, а липня – +22,5-33,5°C. Безморозний період триває 185-200 днів. Річна сума активних температур – 3000° і більше. Зима коротка й малосніжна, середня висота снігового покриву становить 10 см. [3].

У ландшафтній структурі ПСГР головну роль відіграють лесові дуже розчленовані схили височин та височинні рівнини з чорноземами звичайними малогумусними, ярами і балками, врізаними в кристалічні породи, та дуже розчленовані височини з чорноземами звичайними малогумусними, ярами й балками, врізаними у кристалічні породи, денудаційними останцями.

Ґрунтовий покрив досить одноманітний: абсолютно домінують фонові для цієї зони ґрунти – чорноземи звичайні, переважно глинисті – 468,5 тис. га (74,9% загальної площі району), в тому числі у складі ріллі – 403,7 тис. га (89,9%). При цьому в межах Приморського і південно-західної частини Більмацького адміністративних районів – це чорноземи звичайні малогумусні, а на більшій частині ПСГР – чорноземи звичайні малогумусні неглибокі [5,с.189].

Приуроченість району до Азовського плато з його ерозійно небезпечним рельєфом зумовила формування на значних площах змитих варіантів згаданих ґрунтів. У загальній площі чорноземів звичайних питома вага змитих варіантів становить 53,5%, а в складі ріллі – 48,9%. Крім того, спостерігається висока ураженість цих ґрунтів вітроерозійними процесами: дефльовані відміни поширені на 20,9% загальної площі чорноземів звичайних і на 23% зайнятої ними ріллі.

У структурі ґрунтового покриву ПСГР виділяються також чорноземи на щільних глинах – 36,6 тис. га (5,8% загальної площі району), головним

чином, несолонцюваті й слабосолонцюваті. Вони представлені в основному змитими варіантами: 94,3% у складі загальної площі цих ґрунтів, 93,3% – у ріллі.

Великі площі припадають на чорноземи на елювії щільних порід – 20 тис. га (3,2% загальної площі ПСГР), здебільшого некарбонатних, які також, як і вищеописані ґрунти, представлені виключно змитими варіантами – 97,5% загальної площі цих ґрунтів. Досить значні площі займають ґрунти гідроморфного ряду, що приурочені до річкових заплав, днищ балок, різних від’ємних елементів рельєфу: лучні й чорноземно-лучні переважно засолені та солонцюваті – 27,6 тис. га (4,4%), лучно-болотні й болотні мулуваті – 12,4 тис. га (2%) [5,с.190].

З інших генетичних груп ґрунтів, які входять до структури ґрунтового покриву району, можна виділити утворені в балках намиті ґрунти – 13,8 тис. га (2,2%), що разом із змитими і дефльованими ґрунтами, які превалюють у ґрунтовому покриві сільськогосподарських угідь (68%), становлять двоєдиний показник загрозового розвитку ерозійних процесів у регіоні. Деградованих та малородючих ґрунтів орних земель – 162,7 тис. га (36%), із них найбільше представлені змиті (108,2 тис. га) і дефльовані (35,8 тис. га) ґрунти, дещо меншу площу займають утворені на щільних глинах ґрунти важкого гранулометричного складу (16,3 тис. га) [5,с.190].

Таким чином, екологічна стабілізація у В’язівському ПСГР полягає, передусім, у запобіганні ерозійним процесам. Одним з основних заходів має стати консервація середньо- і сильнозмитих, а також середньо- та сильнодефльованих ґрунтів. Це ж стосується й інших ґрунтів (середньо- і сильноза-солених, середньо- та сильносолонцюватих, вторинно-підтоплених, болотних), використання яких у складі орних земель економічно й екологічно невиправдане.

Орні угіддя ПСГР мають середній показник бонітування ґрунтів 37 балів, багаторічні насадження – 33, сіножаті – 22, пасовища – 26 балів [1; 5,с.191].

При сільськогосподарському використанні земель важливу роль відіграють агротехнічні та лісомеліоративні протиерозійні заходи. Землі прирічкових яружно-балкових місцевостей із великими скельними відслоненнями вздовж річок Обитічної, Кільтиччі, Берди, Каратюка доцільно використовувати під суцільне заліснення. Реалізація заходів щодо консервації деградованих і малородючих ґрунтів орних земель дасть змогу зменшити сільськогосподарську освоєність та розораність земельного фонду й, таким чином, здійснити екологічну оптимізацію структури земельних угідь. Площа їх становитиме: сільськогосподарських угідь – 433,3 тис. га (69,3%), із них рілля – 288,9 тис. га (46,2%); ліси та інші лісовкриті площі – 30,3 тис. га (4,8%) [5,с.191].

Список використаних джерел

1. В'язівський природно-сільськогосподарський район [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ngo.land.gov.ua/uk/psgRegion/viazivskii>
2. Гришко С.В. Проблеми бонітування ґрунтів запорізької області на сучасному етапі оцінки земельних ресурсів / С.В. Гришко, В.В. Гришко // Регіональні проблеми розвитку приморських територій: теорія і практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Мелітополь, 2014. – С. 106-112.
3. Даценко Л.М., Молодиченко В.В., Воронка В.П. Фізична географія Запорізької області: Хрестоматія. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 200 с.
4. Іванова В.М., Непша О.В. Гідрогеологічні умови формування ресурсів підземних вод Запорізької області / В.М. Іванова, О.В. Непша // Матеріали науково-практичної конференції «Меліорація та водокористування» – екологічна безпека водних об'єктів. – Мелітополь, 2018 . – С.59-62.
5. Мартин А.Г. Природно-сільськогосподарське районування України: монографія / А.Г. Мартин, С.О. Осипчук, О.М. Чумаченко. – К. : ЦП

«Компринт». – С.187-191.

6. Панченко А.Ю. Особливості геолого-геоморфологічної будови Приазовської низовини та Приазовської височини / А.Ю. Панченко, Г.В. Тамбовцев, О.В. Непша // Актуальные научные исследования в современном мире. - Переяслав- Хмельницкий, 2019. - Вып. 3(47), ч. 2. – С.95-100.

7. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоекологічний стан: монографія / Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, О.В. Непша та ін. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 308 с.

8. Прохорова Л.А. Современные черты рельефа Северо-Западного Приазовья / Л.А. Прохорова, А.В. Непша, В.М. Иванова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. – Херсон, 2018. – Вип. 9. – С. 169-175.

9. Datsenko L. Accumulative of coasts of the North-Western coast of the Azov Sea / L. Datsenko, A. Nepsha // Socio Brains. International scientific online journal. Issue 42. February 2018. –P. 143-149

10. Prokhorova L.A.. Modern natural conditions of the NorthWestern Pryazovia region as a coastal marine area of Southern Ukraine / L.A. Prokhorova, S.V. Grishko, O.V. Nepsha, I.I. Bilyk // Science, research, development: monografia pokonferencyjna. № 7. – Warszawa: Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2018. – P. 25-27.